

ARGEȘ

memoria revistei

50

Nr. 10. Martie 2016

Din iunie 2015, revista *Argeș* a intrat în cel de-al 50-lea an al existenței sale. Până la jubileu, ne propunem să marcăm, preț de 12 numere, momente și... schițe din istoria revistei: texte facsimilate, poze cu parfum de epocă, ecouri... Altfel zis, să ne amintim de cei ce-au au trudit o jumătate de veac la ieșirea în lume a publicației care a pus orașul Pitești pe harta culturală a țării. În cei 50 de ani, n-a existat mare scriitor român contemporan care să nu fi publicat aici, după cum cei mai importanți scriitori au fost laureați ai revistei; nu dăm nume, pentru a nu deranja prin fatale omisiuni, nici de colaboratori, nici de redactori, nici de redactori-șefi. Miile de pagini tipărite sub antetul *Argeș* reprezintă implicit un important capitol

de istorie a literaturii române contemporane. De altfel, din revistă s-au născut nenumărate cărți ai căror autori le-au croit inițial aici în rubricile lor. Cu bune și cu faste, cu mai puțin bune, *Argeș* a ajuns la o vârstă venerabilă. Cine ar avea curiozitatea să parcurgă întreaga colecție, ar putea depune mărturie că revista n-a fost niciodată culegere de texte mai mult sau mai puțin valoroase, ci că ea a reprezentat totdeauna un proiect editorial coerent, schimbat pe ici, pe colea, de la o serie la alta... Ajuțați de editor, de finanțator, de eventuali sponsori, sperăm ca în iunie 2016, să sărbătorim la Centrul Cultural Pitești așa cum se cuvine și cum ne place să credem că merităm. (D.A.D.)

Gheorghe Tomozei, într-un interviu din ziarul *Datina* (Turnu Severin) din 28 octombrie 1995:

Dumitru Andrecă: - *Patima revistelor literare, după cum constat, nu s-a stins în sufletul poetului Gheorghe Tomozei. Sub conducerea dumneavoastră, cândva, a devenit faimoasă revista „Argeș”. Ce nu s-a spus despre ea până acum?*

Gheorghe Tomozei: Sunt multe de spus. A fost o revistă scoasă în niște condiții foarte stricte, mă bucurasem -paradoxal- de sprijinul sefului „guberniei“ (al primului secretar), dar de la al doilea om din partid în jos, revista era sabotată. Cu anumite viclenii, revista a reușit să se impună, fiind socotită la un moment dat drept cea mai bună revistă din provincie, cei care au colecția încă o plimbă între ei cu încântare. Revista a publicat texte cu adevărat extraordinare, dar de atunci nu am mai izbutit să-mi împlinesc visul, am în continuare zeci de proiecte, dar poate cel mai drag a fost și cel mai simplu, acela cu o revistă de poezie. Despre misterele editării revistei „Argeș“ va trebui să mă exprim odată, poate într-un lung interviu; memorii nu cred să mai ajung a scrie, am o prea bogată activitate de gazetar, iar gazetarul care sunt risipește atât de multe povești - posibile memorii - încât nu le mai poate asambla.

Poezia pământului românesc

Monumente argeșene

făurite de om

Cândva, pe acest pământ lăudat, zece meșteri mari, făurari de mit și de legendă, au durat din piatră și suflet, spre slava și lauda urmașilor, minune neaservită — Minăstirea Curtea de Argeș. De-atunci anul s-a aplecat spre iarnă de 450 de ori și tot de 450 de ori cocorii au treierat văzduhul, vestind anotimpul frunzei și al soarelui tinăr — primăvara. Meșterii s-au făcut abur și amintire. Doar o fînă — vorbind peste veacuri de sacrificiul celui mai nefericit și mai dăruit dintre ei, inegalabilul Manole — curge permanent, limpede și proaspătă, într-o logodă de inimă c. veșnicia.

Arborii au învățat alt timp, frunzele au prins să zică alte doruri, apela s-au rotit și s-au făcut lumină. Minăstirea a rămas aceeași de totdeauna — într-un timp permanent al frunocului. Zidurile ei nu închid o durată, ci o eternitate. O eternitate a sensibilității și spiritualității românești.

și de natură

ceastă, dar și pentru a servi scopurilor economice și de educare a maselor. În lumina noii orientări, printr-un terenuș din țară care au fost declarate, în anul 1954 și 1955, monumente ale naturii, se află: „calcarul de la Albești”, „cranul de la Albești”, ambele situate în comuna Albești-Muscel, și punctul fosilifer de la Marlauz-Sustănești-Muscel, toate situate în regiunea Argeș.

În anul 1965, Consiliul regional Argeș pentru ocrotirea monumentelor naturii a declarat monument al naturii „Junca cu narcisă” de pe Valea Dimbovitului, din apropierea comunei Nezău.

(Mylobathis) sau corpurile pietrificate ale unor crustacei (Raușina).

Adeeseori, pe fetele de spargere ale rocii, apar ochi formă unor discuri ondulate și cu marginea serrulată scheletele pietrificate ale unei alge marine (Lithothamnium).

Punctul fosilifer „Marlauz” de la Sustănești-Muscel a fost declarat monument al naturii în anul 1955 pentru valoarea lui științifică și peisajistică. Situat la 10 km vest de Cimpulung, în satul Sustănești, în punctul numit de localnici „Marlauz” (probabil nume cuman cu semnificație de „lespezi”), o suprafață de

prin asfârț, a peștilor oligocenei.

Pe fetele de disecare ale argilelor, o pulbere fină, gălbuiie, de sulf sau de gips, constituie proba evidentă că gă

endemism unic în Europa: Gârșita Pietrei Cranului (Dianthus Callicenus). Din cauza turismului neorganizat, a ochilor turismului ori dublat de brutalitate

coordonează nevoile ale societății cu echilibrului biologic și cu respectarea lor naturale

Joel de linii și arcuri al coloanelor din interiorul minăstirii Curtea de Argeș

Debut, Argeș, martie 2007

Ionelia Cristea

Tristețe

În camera mea

Tristețea mea e înaltă și rece.

Alături de tâmpile ei două păsări se ivesc din plictisul unei ore.

Ninge cu amintiri și cioburi între emisferele camerei care se caută cu înfrigurare una pe cealaltă, de la începutul lumii.

Un haos total se naște în camera pustiită.

Dreptul la fericirea celui alt a fost demult respins.

Anotimpul selenar s-a stins.

În încăperea s-a făcut întuneric...

Dieționar mitologic

Interesantă lucrare pe care E. ditoru științific o pune la îndemâna publicului larg e o carte binevenită în bibliotecile noastre, împlinind nu numai un rol documentar: e și o carte de lectură între cultural și civiți. zăit.

Sub titlul **Mic dieționar mitologic greco-roman**, autorul, Alina Bădiu, aduce o importantă contribuție alt pentru cercetătorii istorici și literari, cit și pentru cititorul școlar sau amator care dă sănt necesare precizări și exactități.

Debutul se de o ilustrație bogată, în care sceneria și frumusețea desenului se realizează prin-o linie modernă, aerisită și sugestivă. Culorile „frumusețea” adăugate o dată cu sceneria pentru a ilustra un amănunt pentru cititor.

O. P.

La Macarie dragă pentru asta lui Eudorpe era roșie din familie; tatăl său, Ilean, era dintr-o familie înaltă și blândă, dar de bas. La vârstă, a învățat singur să stea abia pe la 30 de ani, ceea ce l-a agitat destul de mult și a avut o viață bună.

La îndemnul compozitorului român Alfonso Costaldi și pleacă în vara anului 1988, în Italia, dar viața construită de un lăutar de acolo nu l-a multumit. Parcă spre țară s-a oprit la München, unde studia violoncelului profesorului său Constantin Albu, azi pensionar octogenar, domiciliat în Pitești.

Albu l-a recomandat celui mai bun constructor de viole din țară, Mădălina, unde Mădălina, după o lună de zile de învățare a construit prima sa vioară, de care potroui a rămas încântat. Cumpărându-și sculele necesare și cu aria de a construi viole pe deplin învățată, Macarie se îndreaptă spre țară la sfârșitul lunii septembrie. Și-a deschis atelierul în Pitești.

Cuvinte potrivite și... încrucișate

Litera C

ORIZONTAL

1 - Balon la care se joacă pe apă.
2 - Dăru amănunțit, curioz și tăcut.
3 - Te ocupă de țară. - Șerut.
4 - În apă. - E un fel de apă.
5 - Că de apă. - O apă.
6 - În apă. După vântul din apă. - În apă.
7 - Că de apă. - Că de apă.
8 - Că de apă. - Că de apă.
9 - Că de apă. - Că de apă.

VERTICAL

1 - Vântul care se ridică din apă.
2 - Că de apă. - Că de apă.
3 - Că de apă. - Că de apă.
4 - Că de apă. - Că de apă.
5 - Că de apă. - Că de apă.
6 - Că de apă. - Că de apă.
7 - Că de apă. - Că de apă.
8 - Că de apă. - Că de apă.
9 - Că de apă. - Că de apă.

Incrucișare: N. GH. POPESCU-REBUS
Definiții: TUDOR ARGHEZI

DEZLEGAREA JOCULUI DIN NUMĂRUL TRECUT

LITERA B

1. BASARAB; 2. BONA - BARBU; 3. COOL - UGER - 4. NOBA - NEY - IE; 5. ALA C - DA - ACT; 6. BETONA; 7. RIBA - SARE - F; 8. UTIL - T - TAVA; 9. ELA - F - NEG; 10. ALAI - SUTA; 11. SUFLICA.

MESTERUL MANOLE

pagini de poezie și proză

Slavă acestui popor

Născuți în arde soarele ca în basmele noastre,
De-aie de ori mai puternic,
Data me de muchi ale pietrei din fruntea de cerb...
Sunt aici Casinzenei
Născuți nuș apele albe de albastru...

Născuți nu cîntă nicăieri mai frumos
ca în capul din care își fac la noi viiri
lăutarilor...
Și deși a să căutăm capocul în care cîntă
ciocirlii,
Nu vedea că nicăieri nu există cer mai
înalt
ca Eneșul...

Născuți nu ard lucrării mai puternic ca
la noi!
Ar aprinde întreg universul
Din sar cabori din cînd în cînd
se scanează dinimi numite Eminescu...

Născuți țări și acestui popor,
Tăi sfîrșite căpșane de urc
și sfîrșite de oameni
și se numesc toți Brâncuși...

DAN ROTARU

Cenaclul literar „Liviu Rebreanu” la 20 de ani de activitate

Vîrsta unei tinereți biruitoare și anii împliniți ai unei strădării de frumuseți sufletești se adună în limpezimile de primăvară ale văzduhului și ale izvoarelor: 20 de ani de gîndire și scris a cuvîntului străbun, de rostire dreaptă și de reflecție adîncă, adună un timp de aspirații și realizări.

Sărbătoarea tinereții fiecărei vîrste în reînecatul debut al poeziei și al prozei. Jubileu al unei activități continue în care unii din copilandri au devenit adolescenți și adolescenții, purtători ai marilor răspunderi de viață...

Au pășit pragul cenaclului muncitor, elevi, intelectuali, tineri și vîrstnici, unii cu surisul timidității păstrat discret încă și azi. Alții mai impetuoși au trecut și pragurile literaturii contemporane: Ioana Bantaș, Cezar Baltag, Horia Ziliu, lăsînd larg deschise în urma lor porțile drumului de la cenaclul piteștean pînă la București și în lumea mare.

20 de ani de literatură într-un colț de țară cu legende și tradiții par a fi puțini față de mileniu — și nî în însă anii gîndului curat, ai inimilor deschise, ai sincerității și muncii vioase, ai marilor împliniri spirituale ale epocii noastre socialiste.

Omagiul literar tipărit și al paginii de revistă se adresează egal celor care au pus piatra de temelie a cenaclului în 1947, ca și tuturor celor care și-au adus modestul sau mai năvalnicul obol la creșterea și dezvoltarea spiritualității și literaturii.

memoria revistei | martie 2016

Inedit

Pe la finele anilor 50 redacția revistei Utunk a solicitat un manuscris de la Tudor Arghezi, pentru publicare. Maestrul a îndeplinit cu amabilitate această solicitare, onorându-ne revista cu următoarea scriere succintă, o tabletă, de fapt. Eu am fost acela care am transpus în limba maghiară această mică creație, dar care pentru noi prezenta o deosebită însemnătate. Redacția a inclus-o într-un loc distins, pe prima pagină a revistei nr. 52 din 31 dec. 1959.

Cu ocazia centenarului Arghezi din acest an (1980 - nota Red.) mai mulți dintre elogiatorii săi maghiari s-au referit asupra faptului că renumitul poet cunoștea într-o măsură oarecare limba maghiară, avea cuvinte de laudă privind caracterul limbii noastre, îi aprecia dinamismul, bărbăția. Aceste referiri însă aveau la bază doar niște amintiri șterse, fugare ale poetului.

Veridicitatea celor afirmate mai înainte este atestată și de această tabletă argheziană pe care - din cauza inaccesibilității sale - o vom reproduce integral pentru cititorii noștri. Având în vedere circumstanțele creării ei nu putem fi siguri, dacă versiunea în limba română a fost publicată undeva, ori ba, prin urmare nu putem ști, dacă este inclusă ori ba în bibliografia poetului. Astfel, republicarea integrală a textului vine și în ajutorul istoriografiei literare române.

Acest memorial mărunț duios, senin, scris într-o modalitate specific-argheziană aruncă o lumină emoționantă asupra copilăriei poetului, îmbogățind cu noi trăsături, necunoscute pentru publicul larg, figura umană a marelui creator.

KISS JENŐ

Tudor Arghezi: Rika

Când m-ați căutat cu solicitarea ca să bat la ușa redacției Dvs. cu un manuscris oarecare, v-am întrebat, ce fel de scriere s-ar potrivi cel mai bine în contextul revistei Dvs. Și a venit imediat răspunsul: orice scriere ar fi binevenită, chiar și o amintire...

Acest răspuns mi-a fost pe plac, cu atât mai mult, cu cât, chiar atunci, stând lângă telefon cu receptorul în mână, mi s-a înfiripat în minte șirul brazilor seculari pe timpul unei călătorii transilvănene lungi, făcute, ca copil, împreună cu părinții, acum vreo 70 de ani.

Din București m-au dus cu trenul, în mijlocul unui maldăr de bagaje părintești până la Brașovul cu o atmosferă medievală. De acolo, după ce am călătorit toată noaptea cu un car tras de niște bivoli mirosind a lapte cald, prin pădurea Ricăi, spre dimineață, am ajuns într-un sat - mi-a scăpat numele - cu baie de apă minerală fierbinte și rece, ca gheața. Numele celorlalte localități însă mi le-am păstrat în memorie chiar și până acum: „Oklánd“, „Lövéte“, „Szentkeresztbánya“, „Homoród“, „Csíkszereda“... și pe al unui magnat în vârstă, Ugron Gábor, al cărui castel înconjurat de un parc

minunat m-a fermecat de-a dreptul, că-l văd și acuma, ca și Paradou-ul lui Zola din La faute de l'abbé Mouret, primul roman francez pe care am avut ocazia să-l citesc, sau mai bine zis să mi-l închipui. Dacă, la școală, am luat note proaste - ca de obicei - mi-a fost destul să mă gândesc la livada marelui senior și dintr-odată mi-am recăpătat echilibrul.

Nici urechile mele nu pot uita drumul: stând în fânul căruței aud ronțăitul ritmic al cailor cu botul în traista cu ovăz... Înaintam în noaptea care părea infinită și din când în când câte-un strigăt ne îndemna să oprim, după care ba un jandarm, ba un agent de percepție își ridica felinarul ca în bezna de noapte a pădurii să inspecteze interiorul căruței noastre acoperită cu coviltir. Stând acolo, adăpostit în fân, am și memorat câteva expresii: „szabad“ ('e liber'), „bizonisten“ ('zău'), „nem tudom“ ('nu știu'), „passzus“ ('pașaport'), „kérem szépen“ ('vă rog frumos'), „gyermek“ ('copil'), „leány“ ('fată'), „köszönöm“ ('mulțumesc'). Au urmat, apoi, alte sate, printre ele: Oláhfalu... apoi Munții Harghitei, învăluiti în aburi albi...

Rika, din cauza că era plină de haiduci, întreg drumul care o străbătea, era păzit de jandarmi cu pene de cocoș strălucinde la pălărie, pentru că ceea ce purtau pe cap era mai degrabă o pălărie, decât chiveră de armaș. În Oláhfalu (sau Szentkeresztbánya, Vlăhița de azi), o comună extinsă, dacă întrebai vreun localnic, de ce naționalitate este, răspunsul era totdeauna: „sunt vlah“. Deși nu știa o iotă românește...

Îmi plăcea pâinea de acolo, căci era enormă, cât o roată de teleagă, iar gospodinele o frământau acasă și o coceau la ele în cuptor. O luau în brațe și o potriveau sub bărbie ca pe o vioară, cu vârful cuțitului desenau pe ea o cruce, iar apoi tăiau din ea o felie proaspătă care era îmbibată de parfumul esenței nobile a pământului sfânt. Dacă cumva ai scăpat-o jos, era socotit un mare păcat s-o lași acolo. O ridicai de pe pământ, o sărutai și astfel, binecuvântată, puteai s-o mănânci cu o bucată gustoasă de brânză.

Totuși, era ceva ce îmi neliniștea sufletul pe când mă jucam cu copiii din sat. Din cauză că purtam pantaloni scurți, ca un copil bucureștean ce eram, am devenit

ținta batjocurii lor. Au născocit că de aceea ajung pantalonii mei numai până în genunchi, pentru că, fiind coate goale, nu mi-au ajuns banii să-mi cumpăr pantaloni lungi. În timp ce mă jucam cu mingea s-a derulat între noi un adevărat proces: ei argumentau poziția lor în limba maghiară, eu pe a mea în limba română, pro și contra. Nu puteam ajunge nicicum la comun acord, astfel am rămas la verdictul că nu aveam bani să-mi cumpăr nădragi ca lumea... Însă, pentru că eu am adus cu mine o minge de cauciuc multicoloră, până în urmă am reușit să-mi impun poziția: nu eram de acord să ne jucăm cu mingea până nu ne împăcăm. De comun acord, am modificat verdictul în felul următor: am luat pantaloni scurți, dar nu din lipsa banilor. Am avut eu bani, numai că, de felul meu, sunt așa îngâmfat și trufaș și de aceea port pantaloni scurți...

Nu e mai puțin adevărat că vacanța de două luni petrecută în Vlăhița mi-a influențat în mod sever și limbajul. Reîntorcându-mă la școală - cu o amărăciune explicabilă în suflet! - s-a întâmplat nu o dată să-mi scape limba: la ora de matematică deseori am răspuns la întrebarea profesorului cu „igen“ ('da'), sau „elfelejtettem“ ('am uitat'). Pentru interjecția maghiară „Teremtette!“, pe care am scăpat-o din gură în timp ce la tablă mă chinuiam cu rezolvarea unei adunări, profesorul m-a tras de ureche. Nici acum nu știu precis ce jignire conține această expresie (posibil 'Fir-ar să fie!' - nota trad.). Poate, profesorul să se fi gândit că îmi bat joc de el, îi dau o nouă poreclă. Și el suferea de tulburări psihice, sau așa ceva, din cauza unui reflex condiționat, cum se spune... Avea o burtă (nu-mi vine în minte cum se spune în limba maghiară), un burduhan enorm care se întindea de la gura până la coapse, modelat astfel, încât nu putea să vadă nicicum în dedesubtul lui. Când am răspuns la ora de religie, am așezat cartea deschisă pe sub pântecul lui, iar aceia pe care îi asculta citeau de acolo lecția ca pe roate, încasând note maxime.

E adevărat că sârmanului nostru profesor de odinioară, fiind om al bisericii, atât natura, cât și statul îi asigurau dreptul de a fi corpulent, ca o balenă cu ochelari.

bilete de papagal

Aduceri aminte

Pentru că te-am supraviețuit, îmi aduc aminte cu plăcere și regret de fostii mei intimi contemporani, **Cozimir Belcot**, cel mai imitabil artist de teatru, rece, de **Constantin Tănase**, elevul lui, de **Comil Ressu**, unul din marii noștri pictori specializat în figurile orgeșene, de **Francisc Șirata**, desinator și pictor de mare valoare, de incomparabilul gazetar și scriitor **Dem. Teodorescu**.

Unii din ei au trăit cu mine în casele ce puteam numi casa mea. Ar trebui pentru fiecare din ei să încep cu o pagină deosebită.

Momentul care-i înmănușiază pe toți a fost primul război mondial, așteptând fiecare ceasul de a ne prezenta la unitățile noastre, unii oșteri, alții soldați și ceilalți înțirziți de la serviciul militar. Daroria, ca să întrebuițez cuvântul cel mai adecvat momentului de primejdie, și-a făcut-o fiecare în felul lui și nu și-a făcut-o rău, dimpotrivă.

Belcot era și un valoros autor de teatru. Indrăzneț față de popoarele oarecum antagoniste României, el a realizat o admirabilă propagandă românească jucând pe scenele străine și admirat mai ales în incursiunile lui prin provinciile românești de sub jugul austro-ungar. Aș spera că unii români care l-au aplaudat în teatrele eterogene își vor aminti bine de el dacă revista de față se va deschide pe masa lor de lucru.

În camera lui Belcot din apartamentul meu, se părea zilnic scandalul didactic al maestrului cu Tănase, ucenicul lui. Cupletele lui Tănase erau scrise de Belcot și debitul lor acompaniat de pian era des întrerupt de irascibilitatea profesorului, totdeauna nemulțumit de realizările lui Tănase. Nu-l cruța pe bietul om de treabă și generos camarad ce era Tănase, pină ce nu-l punea la punctul dorit.

Tănase nu și-a economisit nici o dată eforturile obositoare de a face din scena lui cel mai aplaudat și popular teatru din București. Conduita lui față de toți cîți i-au trecut prin mină a fost întotdeauna plină de înțelegere și dărnicie.

Cariera lui Tănase a fost făcută întreaga în casa mea, de Belcot.

În gravitatea lui de actor, Belcot ajungea să apară pe scenă ca sala întreagă să rîdă. Ținuta lui avea un umor neîntîlnit la nici un alt actor. Un gest, o mișcare, erau capodopere de haz.

Cozimir Belcot era, cred, societar al Teatrului Național. Narocul acestui teatru adeseori inspirat de prezența lui Caragiale, era minuit de o întreagă pleiadă de artiști fără pereche. Celebritatea care i-a continuat e opera lor.

Chiriași prigonii de proprietari, ne-am schimbat domiciliul aproape la fiecare Sfîntul Dumitru sau Sfîntul Gheorghe, două epoci în care miile de bagaje ale nefericivilor locatari se răspindeau în toată capitala — și toți prietenii noștri au venit după noi.

Dacă aș fi infumurat și emfatic, aș îndrăzni să spun că trăiam într-o mică academie din care au ieșit un zînd de incontestabile mari valori.

Dem. Teodorescu pentru toți colegii lui era Mitică, dar până lui afurisită de incorrigibil democrat și de o vehemență dar suavă complexiune, era temută în toată presa cu care avea întotdeauna ceva politic de refuzit.

Cu Dem. Teodorescu am fost la închisoare și am dormit împreună în același pat, mîngîindu-mă cu capitelul de neap lencule. O dată cu noi patimea în zidurile închisorii și Ion Slavici, mai bătrîn ca toți și care nu da liniștea: pilda muncii fără preget de zece ore pe zi.

Masa noastră comună era zilnic aprovizionată de „Cucina Paraschiva“, sala mea care împovăra de două găleți de mîncare făcea pe înghet și zloata dîmule pe jos pînă la penitenciar.

Marea noastră fărîșie trebuia să fie ruptă și îmbucătățită de evenimente. Ori și cem, izbînda socialismului și pentru Dem. Teodorescu, pismuit și înălțurat din presa activă, ar fi fost o mare bucurie dacă mi marca la notimp.

E mult de povestit și scris despre esenza și cele valbîn și dacă viața ne permite, vom încerca să o facem noi, martorii momentelor tragice și supreme.

TUDOR ARGHEZI

„Arta nu este o criză de nervi“

La 16 martie 1957, la Paris, Constantin Brâncuși își lăsa rămas bun de la lucrările, în mijlocul cărora trăise, și închina un ultim oină țării sale pe care o iabise cu neclintită credință. În acești zece ani împliniți de la moartea sa, n-a făcut decât să sporească prețuirea ce i se acordă pe toate meritele globale. Istoric și critici de artă, colecționari, conservatori de muzee, scriitori, ziaristi de pretutindeni își aduc contribuția la cunoașterea omului, unul dintre cei mai tăcuți creatori, și a operei care — ea — vorbește peste veacuri. Hieru alte monogrfii cașă să sublinieze intrările acestei puternice personalități, în cărțile de artă care oglindesc epoca este un nume menționat cu precădere.

Dintre acestea, aștrage îndosebi atenția ultimul volum din seria Artă, idei, istorie a editurii de artă Albert Skira din Geneva, intitulat „Dimensiuni ale secolului XX“, 1960—1948. Autorul, Robert L. Delevoy, directorul Școlii Naționale Superioare de Arhitectură și Arte decorative din Bruxelles, privește izvoarele și sensurile artei în strinsă corelație cu mersul istoriei și cu mișcarea ideilor.

Dincolo de catalogările în curente și școli, stăruie ambiția de a se sustrage ceața ceața specifică a ceea ce apare realitate ca nou, a ceea ce este propriu ultimei jumătăți de veac, a ceea ce reprezintă arta modernă. În acest context de cutozitoare delimitări, lui Constantin Brâncuși i se rezervă un loc de prim plan.

După o rapidă incursiune în pictură, Delevoy se referă la sculptură, spunând: „De la Brâncuși la Persner, de la Laurens la Gato, experiența mediului trăit ajunge să destrame logica semnelor pentru a-i substitui cele mai limpez produse ale unei imaginații a cărei grije este să dea de văzut (expresie inventată de Paul Klee) forme percutante, parțial sau total emancipate de preocuparea reprezentativă.“

Noul limbaj al sculpturii începe cu românul Constantin Brâncuși“.

Trecind apoi la tendința de a diviza pentru a compune, de a compune divizând, Delevoy constată că se constituie o ordine fragmentară. Și adaugă: „De-aici și îndreptarea spre o reflexie mai generală, mai igrăsoasă, care va face ca faptul plastic să copleșească faptul pictural și va duce obiectul reinventat și tratat ca o valoare abstractă la demnitatea sa de existent. Este grija pe care o include Domnișoara Pogony cind lese pură, vibrantă, ritmată, absoletă, din daltă senzația a lui Brâncuși, sau Capul, înghețat ca un idol cicladic, pe care Giacomotti îl înscrie în inerția marmurii“.

Apoi Delevoy îl citează pe Brâncuși: „Arta nu este o criză de nervi“, pentru că imediat după aceea să insiste asupra volului jucat de acesta în definirea noii arte. Este vorba de acea sensibilitate mecanizată care, comandând reflexele percepției, valorifică zgomotul, sumarul, strădența, urletul.

Dimpotrivă, pe un cu totul alt plan trebuie situată imaginea simetric elaborată de Klee, Brâncuși, Delaunay, Braque, Picasso, Juan Gris, Kandinsky, Mondrian; pentru că aceasta rezultă dintr-o atitudine care a reușit să ia, față de aceleași realități, o distanță suficient de mare, pentru a le domina, a le integra și a asuma, prin sedimentare, o experiență echivalentă, profundă, esențială. Din cultul obiectului nu mai subsistă decât urmele discrete, simbolice sau aluzive ale construcției sale“.

Alături de acești mari pictori ai epocii noastre, apare un singur sculptor; Constantin Brâncuși, care a tras din arta noastră populară seva simplificării pînă la esență.

PAUL TEODORESCU

Gabriela Ivașcu

dezolarea de a trăi într-o casă părăginită
deasupra căreia pescărușii
țipă sinistru noaptea
o casă pe care nimeni n-o vizitează
mobila e uzată și ternă
o casă în care bei singur noaptea
arunci sticlele pe podea
fumezi și scuturi scrumul peste tot
dezolarea de a trăi într-o casă părăginită
care e inima ta

(Argeș, nr. 3(381)/martie 2014)

Documente și amintiri despre BRÂNCUȘI

Răsfoind fișele îngâbenite ale arhivelor, am reușit să descoperim câteva interesante documente din perioada eroică a lui C. Brâncuși, aceea de frământări în marea metropolă a sculpturii: Parisul.

După ce studiasc sculptura la București, Brâncuși a plecat la Paris sub imboldul romantic al celor 25 de ani și în dorința de a găsi climatul artistic necesar. Il găsim la Paris în toamna anului 1905. Cum ajunsese acolo, el, modestul și apăsatul de mari nevoi? Familia sa din Peștișani Gorjului, plagiari moșneni pe o sfioră de pământ, nu-i putea îndestula drumul de pelerin al artei decât cu o desagă de-a-le imbucăturii. Atunci, un grup de prieteni devotați, între care intimul său tovarăș de gazdă, inimosul Ion Croitoru, astăzi maestru creator al unor prețioase cintece românești, i-a venit în sprijin împrumutându-i banii necesari de drum. Prima atestare oficială despre prezența lui Constantin Brâncuși la Paris este o lapidară comunicare a directorului Artelor și Clădirilor din Ministerul Instrucțiunii Publice că „pentru C. Brâncuși care studiază sculptura la Paris“ s-a ordonat suma de 200 lei, ca rest al unei burse. Cu acest preț se afirmă că Brâncuși era „stipendiat al Statului pentru studiile sculpturii“ și că urma cu regularitate cursurile Școlii de Arte Frumoase din Paris.?

Dovada că acest merituos student și exercita „profesiunea pentru care Ministerul i-a acordat subvenția“, o lece patru importante acte, care, în ce să fie însoțite la Paris lui C. Brâncuși, printre-o „licitație“ incurie birocratică, au rămas „la dosar“, înăduindu-ne să reconstituim un important capitol din perioada de studii modestului fiu al Gorjului (Arhivele Statului nr. 74.009 din 13 dec. 1965, p. 36).

Primul act, constituind dovada prezenței de care se bucură ticăritul scolar,

10 ani de la moartea marelui sculptor

Vă mulțumesc pentru interesanta comunicare a fotografiilor? ce voi avea grija de a vi le restitui. Bineînțeles complimente și mult curaj“.

Al doilea document este un certificat al „Școlii Naționale și speciale a Artelor Frumoase“ din Paris, prin care însuși profesorul A. Mercie atestă „că printre elevii subvenționați“ este și „Brâncuși Constantin din Place de la Bourse, nr. 10“, notat prin calificativul „foarte satisfăcător“. Actul datează din 1 iulie 1905 și poartă semnătura autentificată a profesorului șef de atelier A. Mercie.

Al treilea act este un certificat de la „Școala Națională de Arte Frumoase“ din Paris, cu data 5 octombrie 1905, prin care directorul acelei școli, Bonnat, atestă că: „In timpul trimestrului I, d. Brâncuși Constantin, elev sculptor, a studiat regulat la școala sub direcția d-lui Mercie care se exprimă astfel: APTITUDINI, PROGRES: FOARTE SATISFĂCĂTOR“. Și acest act este legalizat autent de Ministrul Instrucțiunii Publice al Republicii Franceze.

Ca o completare a acestor certificate, Brâncuși a mai anexat un certificat din 10 noiembrie 1905 cu următorul text: „Ministerul Instrucțiunii Publice al Artelor Frumoase și Culetelor — Republica Franceză — Școala Națională a Artelor Frumoase — Paris 10 Noiembrie 1905 — Directorul Școlii Naționale de Arte Frumoase, Membru al Institutului, Subsemnatul, certific: la 23 iunie trecut, d-l Brâncuși C-tin, a fost primit ca elev de d. Mercie, profesor șef de atelier de sculptură, și că din acel timp el studiază regulat la școala sub direcțiunea maestrului care dă cele mai bune dovezi despre

Stilpii casei din Românești, sculptați de Brâncuși

1906—1907, care să-mi înlesnească urmarea cursurilor și cu care să pot produce și eu ceva.

Anul acesta m-am mărginit mereu la studii, deoarece toate sursele de care am dispus au fost de 75 lei lunar. Spre a vă încredința de studiile ce urmez, vă anexez la aceasta un certificat de la școala de arte frumoase din Paris, o recomandatiune de la maestrul meu, Domnul A. Mercie, și mai multe fotografii după o parte din studiile ce am putut să le fotografiez. Primițiți vă rog, Domnule Ministru, asigurare deosebite stime și considerațiuni ce vă păstrez.

CONSTANTIN BRÂNCUȘI
16 Place Dauphin — Paris“

Certificatul anexat de Brâncuși este al patrulea act și poartă tot semnătura lui Bonnat. Reiese din acest act că Brâncuși a primit de la A. Mercie următoarea calificare: „studiază cu regularitate la școală“ și „dovedește fericite dispozițiuni, face progrese constante“.

Rezultatul acestor demersuri a fost concret. C. Brâncuși a fost pus în capul tabloului de bursieri pe anul 1906—1907 cu suma de 500 lei lunar. Mai primea burșă de 600 lei și Camil Rescu pentru pictură. Decizia ministerială e semnată de M. Vlădescu. Îndată i s-au și trimis la Paris banii

— Fă-le... meștereste-le cum vrei. Codine neică... numa' să nu-mi surpi casa tot ciocănind în ele! spunea bunicul.

— Am să încrustez în stilpii ăștia... oteliți de bătrînețe... un tile al vieții... al veșniciei!... Obida străbună vreau s-o arăt cum s-a înșurubat sfredelitoare în inimile românilor... Am să săp în lemn brazdele durerilor... în spirale... în șerpuitri nesfirșite! Și apoi, ca niște lacrimi care pică una câte una, mult timp, am să dătuiesc curgerea lor în lanțul acestor forme pe care le desenez aici!

Odată i-a arătat bunicului meu un grup de plopi falnici pe marginea Jiului.

— Vezi forța nemărturisită, statică, eternă a acestor copaci? spuse el. Sint ca niște coloane pe care pară s-ar rezema văzduhul. Ia taie-le crăcile și cipolește-i pînă-n virf. Vor fi ca vulturii pleșuvi, niște arături fantastice, chinuitor de caraghioase. În sculptură numai materialul inert, mori, rupt din viața-i proprie se poate făuri ca expresie a artei, fără a jigni frumosul armonios al naturii.

Brâncuși avea un rar simț al echilibrului. Își cunoștea măsura și nu se considera — cel puțin la începutul activității sale — decit un purtător al unui imbold lăuntric ancestral.

